

Scène nationale
du Sud-Aquitain

Bayonne
Anglet
Boucau
Saint-Jean-de-Luz

Revue de presse GERNIKA

DE MARTIN HARRIAGUE
PAR LE COLLECTIF BILAKA

CRÉATION
2022

PRODUCTION DÉLÉGUÉE
ARTISTES COMPAGNONS

Sorkuntza: Bilaka eta Martin Harriaga. **Ekoizpen kidea:** Malandain Biarritz Balleta. **Ekoizpen exekutiboa:** Hego Akitaniako Scene Nationale. **Koreografia, zuzendaritza, eszenografia, jantziak eta argiak:** Martin Harriaga. **Musika konposizioa eta musikariak:** Xabi Etxeberri, Patxi Amulet, Stephane Garin. **Dantzariak:** Arthur Barat, Zibel Ameztoui, Ioritz Galarraga, Oihan Indart, Aimar Odriozola. **Lekua:** Iruñeko Gaiarre antzokia. **Eguna:** Urtarrilaren 30a.

Non eta Euskal Herriko hiriburuan Iparraldeko sortzaileek Gernikako bonbardaketan inspiraturiko dantza-lan bat eman izanak erabat motibatu nau Bilbotik harainoko bidea egiteko, eta egindako apustua zuzena zela baieztatu didate emanaldiaren anbizio artistikoak eta haren perfekzioak.

Gaiarre antzokia goraino beteta zegoela hasi da guztia, kolpe erritmiko geldoak iluntasunean entzuten ziren bitartean, eta ilun hartatik sortu dira musikariak eta dantzariak. *Off-eko ahots* bati entzun diogu euskaraz eta gaztelaniaz, «dantzak egiten gaitu, betidanik, suaren erregaia da eta ezin da gelditu, suntsiezina baita». Lehen konpasetatik antzeman dugu hura ez zela edozein soinu-banda izango, eta emanaldian zehar zuzeneko musikak erdietsitako mailak garbi adierazi du rol nagusi bat jokatu zutela akordeoiak, teklatuak, ahotsek, perkusioak, gitarrak eta soinu grabatuak dantzak behar zituen atmosfera guztiak eratzean.

Haatik, ez dezala inork pentsa musika elementu erantsia izan denik, dena —argiak, jantziak, elementu eszenikoak, dantzak...— emozio indartsuen zerbitzura egon delako, osotasun koherente baten parte izanda. Baina dantzaz ari gara azken finean, eta beltzez jantzita agertu dira bost dantzariak —bi neska eta hiru mutil, denak ere prakak jantzita—, hasierako pasartean euskal dantzetan murgilduta, aingeruen pare, energia perfektua, talde-koordinazio orbangabea eta keinu-definizio itzela naturaltasun osoz erakutsiz.

Hala ere, tarte alai hori ere mehatxupear gertatu da, honezkero denok dakigulako jai-giro horren ostean etorriko zena. Eta iluntasuna nagusitu da berriro, argiek eta musikak nolabaiteko dramaturgia sortu dutelako dantzaren diseinuan. Izan ere, bonba baten agerpenarekin, goitik eskegita, ez zen besterik esan behar, eta harekin batera etorri diren obusak geldo-geldo jaitsi direnean iruditu zaigu denbora gelditu egiten zela. Une horretan ikaragarria izan da ikusle guztien isiltasun trinkoa.

Bonbardaketaren osteko pasartean —bide batez esanda, nola eskertzen da ditzosozko irudi proiektaturik baliatu ez izana!— isiltasuna eta kea izan dira nagusi, eta haiekin batera haizea eta burdin bihurrituen kurrinka artetegagarriak. Francoren garaipena etorri da gero, denok ondo dakigunez, eta harekin batera Iruñea frankistan eta oraingo Espainian sakrilegio hutsa den parodia txikia. Dena neurrian, hala ere, dena finezia handiz, dena arte goreneko parametroetan. Gernika batailoiaaren balentriak ere gogoratu dituzte irudimenezko fusilen eszena bikainean —horregatik bakarrik mereziko luke emanaldia ikustea—, eta gero dantzariak musikariekin bat egin eta *Geroa*, *geurea* izeneko ereserki kementsua abestu dute. Ikusleak —haietariko askok zutik— txalo zaparrada indartsua eta benetan hunkigarria eskaini diete haiei guztiei, bihotzez.

AGUS PEREZ

Obusak, zaldiak eta argiak

 IÑIGO SATRUSTEGI CHRISTOPHE RAYNAUD DE LAGE

Festetan justu-justu fandangoa eta arin-arina dantzatzeko dituen horietakoa naiz. Hala ere, Gayarre-
ra etorri naiz dantza-emanaldia ikustera. Zerbait entzuna nuen arren, ez nekien oso ongi zer espero. *Señorak* izan dira lehenetarikoa iristen, baina has-
teko ordua heldu ahala, gazte ugari ere gerturatu da. Argiak itzaltzearekin bate-
ra hasi dira danborraren danbatekoak.

Hitzak entzun dira euskaraz eta gaztelaniaz. Gerraz mintzo dira, baina dant-
zatik egiten diote so, *suaren erregaia da, suntsiezia da*. Haria segituan harrapatu
dudala uste dut, hitzik ez zen arren, mu-
sikak eta dantzarien keinuek narratiba
sortzen lagundu didate. Ez naiz aditua,
eta hartara ezin zerrenda ditzaket bata

bestearen atzetik kateatu dituzten dan-
tzen izenak. Halakoetan beti gertatzen
zait, gaur ere inbidia sortu da nigan:
zer gaitasun koordinatzeko, mugitzeko,
adierazteko, zer dotorezia...

Arreta eman dit goiari, zeruari, eman
dioten garrantziak: Gernikan bonbak ze-
rutik erori ziren moduan, Gayarren ere
jausi dira obusak, ikusgarriak zein ikuse-
zinak. Umoreak eta folklore espainolak
ere izan du bere agerpenik eta publikoa-
ren barrea eragin du pare bat alditan.
Hala ere, uste dut bertan izan garenok
bat egin dugula une hunkigarrienarekin.
Bonbardaketaren ostean, harrien azpitik
irten da dantzarietako bat, eta hildako
zaldi bat jarri du altzoan. Isiltasunetik
ahots fin baina sendo batek jarraitu dio

GERNIKA

NORK: Bilaka Kolektiboa eta Biarritzeko
Malandain Ballet Akademia

NOIZ: urtarilak 30

NON: Gayarre Antzokia (Iruñea)

kantuan, gero *Haika mutil* bihurtu dena.
Luzea izan da, sinplea, hunkigarria, bai-
na batez ere, ederra. Jarraian etorri da
ikuskizun osoari ikusi diodan *baina* baka-
rra. Lortutako atmosfera dantza batekin
apurtu dela uste dut, eta ez dut ulertu.

Amaieran kantuan jarri dira dantza-
riak mezu argi bat helarazi nahian: *Geroa
gurea*. Bitartean, Picassoren koadroari
egindako enegarren erreferentzia modu-
ra, argi bat azaldu da goialdean. Loreak
utzi dituzte lurrean gero. Txalo zaparra-
dek hunkitzen banaute, ez dut pentsa-
tu nahi oholtzakoek zer bizi izan duten
Iruñean. Harro eta pozik ikusi ditut kan-
poaldean gertukoak agurtzen zituztela-
rik. Ez da gutxiagorako, egindako lanari
esker merezia dute berotasuna. ●

Danza

Danzar sobre los escombros

POR Teobaldos

GERNIKA

Coreografía de Martín Harriague, sobre música de Patxi Amulet, Xabi Etcheverry, y Stéphane Garin. Bailarines: Bara, Damestoy, Galárraga, Indart, Odrizola. Coproducción: Bilaka Kolektiboa y CCN-Malandain Ballet Biarritz. Programación: Fundación Gayarre. Fecha: 30 de enero de 2022. Público: casi lleno (de 5 a 16 euros).

Los cinco estupendos bailarines sobreviven al bombardeo de Gernika con la danza. Porque “la danza es lo que somos”, y “el círculo de nuestras danzas es lo que nos mantiene unidos”. Es el alegato final del espectáculo creado por Bilaka Kolektiboa y el coreógrafo Martín Harriague. A estas alturas, uno tiene cierta prevención sobre la vuelta al bombardeo de Gernika, tema manido y recurrente; sin embargo, en este caso, además de haber disfrutado de unas soberbias interpretaciones –con aportes de pasos originales– de las danzas tradicionales vascas, ha habido impactos visuales muy acertados, y no se ha abusado de las poses del cuadro de Picasso, al que se alude con detalles, como no podía ser de otro modo, muy dramáticos (el caballo), y de esperanza (la bombilla del final). En la parte menos positiva, a mi juicio, está el abuso de la permanente penumbra, sólo justificada en el caos del bombardeo; y el matiz un tanto setentero, (por lo menos para los que tenemos cierta edad), con ese comienzo declamado, la explícita alusión a la dictadura, las flores del final... etc. que tanto se llevó en los años setenta, muy reivindicativos de la democracia. De todos modos, la propuesta fluye muy bien, con momentos estelares de danza, y

unos efectos especiales, no por realistas, menos interesantes. Otro plus, es la música en directo, con tres intérpretes que multiplican la tímbrica, apropiada a cada acontecimiento, a partir de unos muy variados instrumentos (convencionales, autóctonos, e, incluso, novedosos, como el *piano toy*), que dominan y a los que sacan un gran partido: evocación de la infancia, ambiente lúgubre, onomatopeyas del bombardeo, etc.

Los cinco bailarines (cuatro y una) son una delicia de versatilidad y eclecticismo dancístico. Muy bien preparados y con ese trasfondo clásico que les hace especialmente abiertos a toda danza, desde la más libre, a la más disciplinada. El coreógrafo francés juega con ellos, y les hace pasar del folklóre más puro, a lo más novedoso y contemporáneo. Abordan la jota que abre la velada, como luego la prodigiosa espatadantza, con pureza tradicional, pero, a la vez, la dotándola de una elegancia y delicadeza académica –con adorno en algunos pasos– que todo lo elevan. Pero es que, además, se agarran al pasodoble –parejas de hombres– con métrica romántica y no exenta

de sentido del humor. El hieratismo –sobre todo en brazos– que tiene la danza vasca, aquí se enaltece con una elevación de piernas que llega a la verticalidad, y todo hecho como sin esfuerzo, con la naturalidad del pleno dominio. La escenografía juega un buen papel, e impone a los bailarines unos estados de ánimo que saben aprovechar: demoledora es la escena del cadáver del caballo (a tamaño natural) y la relación con su dueño (este momento debería haberse iluminado más, de arriba casi no se veía). Y la bailarina que surge de los escombros y baila sobre ellos, esta muy lograda. El cambio radical, después del bombardeo, es otro gran momento de danza, con un *perpetuum mobile* enloquecido, y liberador, sobre música minimalista. Los giros también abundan (la bailarina casi se aproxima al *Derviche*); y la exhibición técnica, en simetría de movimientos esquinados, robóticos, al compás del redoble militar de la caja, es rotunda, matemática y de soberbia realización de danza contemporánea. Repetidos saludos y una ovación de gala despidió a todos los intérpretes. ●

L'ŒIL D'OLIVIER

CHRONIQUES ARTISTIQUES & RENCONTRES CULTURELLES

Un air de Guerre et paix souffle sur le Temps d'aimer

loeildolivier.fr/2022/09/un-air-de-guerre-et-paix-souffle-sur-le-temps-daimer

16 septembre 2022

À Biarritz, le festival dirigé par Thierry Malandain joue des contrastes, évoque les guerres d'hier, d'aujourd'hui, convoque les traditions basques, fait danser la vie et s'unir hommes et femmes dans un étonnant et hypnotique duo. Un explosif et détonnant Cocktail.

Sur la côte basque, les soirs se suivent, ont des airs de parenté, mais sont en tout point divergents. Au pas de deux amoureux tragiques de *Didon et Énée* esquissé par **Samir Calixto**, **Pierre Pontvianne** répond par un duo sur le couple, l'usure du quotidien, la vie à deux, le rapport à l'autre. Aux cavaliers célestes de l'Apocalypse de **Xenia Wiest** venant tourmenter les migrants, les êtres opprimés, **Martin Harriague** et le **Collectif Bilaka** font de la danse, l'art ultime, dernier rempart contre la barbarie humaine, l'horreur de la guerre.

Séquences danse

À travers une série de saynètes, ponctuées de noir, de gongs, de bruits sourds, le chorégraphe, lauréat du Prix de Lausanne en 1999, invite le spectateur dans l'intimité d'un homme, d'une femme, dans l'essence même des relations humaines. Tous deux, liés, unis comme un seul être, un seul corps, dansent, tournoient, virevoltent, dessinent des motifs d'une infinie grâce. Toujours là, l'un pour l'autre, ils se tiennent la main, jamais ne se lâche, s'entraîne dans une ronde hypnotique, languissante, tendre comme une caresse. Porté par la musique alanguie, douce de **Benjamin Gibert, Pierre Pontvianne** écrit une partition à la fluidité incroyable, une pièce méditative, pensive, qui un temps éloigne du monde, de ses vicissitudes. L'accord parfait entre **Marthe Krummencaher** et **Paul Girard** fait le reste. Avec *Motifs*, le festivalier entame une balade toute en poésie et lyrisme. Un moment suspendu entre rêve et réalité.

Danse la guerre, danse

Le soleil couchant fait rougeoyer le ciel. Face au casino, la mer semble être le siège d'un terrible et imaginaire incendie, annonciateur du spectacle à venir. En invitant le chorégraphe **Martin Harriague** et le percussionniste **Stéphane Garin** à s'inspirer du drame de *Guernica* pour créer une pièce à la mesure de leur énergie, le collectif

basque **Bilaka** questionne

l'absurdité de la guerre, la résilience face à la barbarie des hommes, la force de la danse, s'imposant comme rempart à la dictature, à la fatalité, à la mort. Tout commence par des mots, un mantra en basque, en français, qui éloigne le mauvais sort. Puis l'un après l'autre, les danseurs investissent la scène, s'en approprient les moindres recoins, entrent dans la folle farandole et caracolent le torse bombé. Les gestes sont rapides, les pieds frappent le sol, les bras dessinent d'invisibles volutes dans l'air. Entremêlant danse contemporaine et fandango, s'accordant aux sons des percussions, aux chants basques joués en direct, **Martin Harriague** dépasse la simple partition chorégraphique pour mettre en scène de vrais tableaux vivants. Bombes tombant du ciel, la célèbre œuvre de Picasso prenant vie sur scène, de cette matière hautement picturale, il esquisse une œuvre en clair-obscur, un pamphlet contre la guerre, une ode à la vie. On peut regretter certains partis-pris très politiques, très caricaturaux, qui alourdissent le propos, mais la vitalité et l'énergie de la troupe déchaînent les passions. C'est debout que la salle salue les artistes. Et c'est clairement mérité tant ils vont vibrer nos âmes patriotiques et pacificatrices !

Olivier Frégaville-Gratian d'Amore – envoyé spécial à Biarritz